
Holberg Træf 2007 - Indlæggene

Version 1.8 • 27.04.2007 • Kontakt Holberg.nu • [Tilbage til forsiden](#)

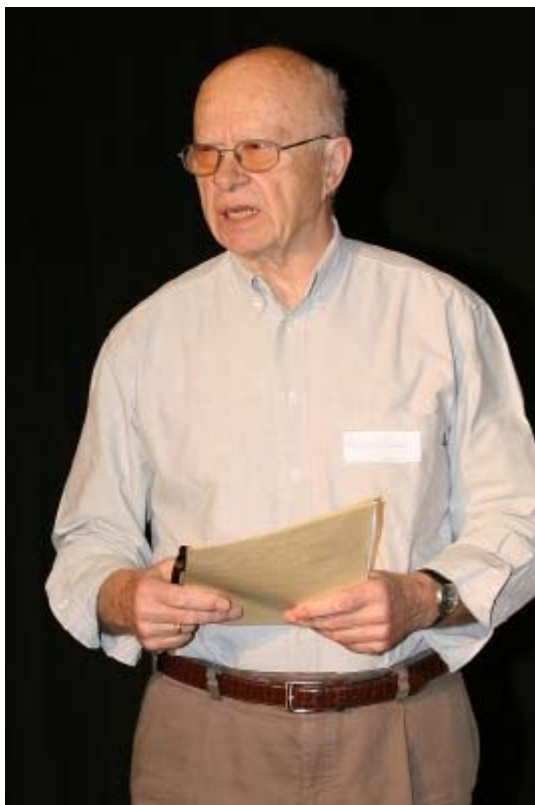
Salen. Foto: Bjørn Andersen

Indholdsfortegnelse

- »Velkomst« v/Hans Jørgen Guglielmetti, formand for HolbergTeatrets Venner
- »Niels Klim - en smagsprøve« v/HolbergTeatret, Niels Vandrefalk Andersen
- »Hvorfor Holberg lige nu?« v/Anne Middelboe Christensen
- »Jeppe på vrangen?« v/Bjørn Andersen
- »UrJeppe« v/Niels Damkjær, inkl. en »smagsprøve« af HolbergTeatret's »Jeppe« v/Niels Vandrefalk Andersen
- »Holberg og Slagelse« v/Jens Jørgensen
- »Holberg og Dario Fo« v/Bent Holm
- Maskerne
- Opsummering. Afslutningsdebat
- Skal Slagelse Kommune have egnsteater? v/ Kirsten Kirkvåg (debatindlæg i »*sjællandske*«)
- Ja til egnsteater v/ Lene H. Augustsen (debatindlæg i »*sjællandske*«)

I de enkelte afsnit nedenfor kan du *klikke* på navnet og derved fremkalde CV'et.

»Velkomst« v/Hans Jørgen Guglielmetti, formand for HolbergTeatrets Venner

Hans Jørgen Guglielmetti. Foto: Niels Weiglin

»Niels Klim - en smagsprøve« v/HolbergTeatret, Niels Vandrefalk Andersen

Niels Vandrefalk Andersen og salen. Foto: Niels Weiglin

Niels Vandrefalk Andersen og griffen. Foto: Niels Weiglin

»Hvorfor Holberg lige nu?« v/Anne Middelboe Christensen

Hvilken fantastisk dato for et Holberg-træf! Og så på Sydsjælland, ikke langt fra Fakse og Øster Egede Kirke. Man ser dagens non-kongelige bryllup for sig, sådan som Holberg måske ville have beskrevet det i en komedie:

Den stinkende rige enke Alexandra (ja, for dengang var en kvinde jo ikke bare 'fraskilt') stod netop denne dag for at fejre sit bryllup med sin 14 år yngre tjener, Martin...

Nå, nej. Dengang ville de hedde Leonora og Henrik - eller Magdelone og Henrik - og dén mix duer jo ikke. Hos Holberg er herskab for sig og tjenestefolk for sig. Så er balancen bedst.

Men jeg ikke er sladderjournalist på Billed-Bladet. Jeg er bare teateranmelder ved Dagbladet Information og ved Børneteateravisen, så jeg må hellere holde mig til Holberg Teatret og til Niels Andersen. Ham kom jeg nemlig til at anmelde - og det kostede mig altså dette oplæg her i Slagelse. Lad mig med det samme tilstå, hvad jeg skrev om Niels Andersens og Vandrefalkens forestilling 'Niels Klim':

Hvordan mon det egentlig ville være at møde Holbergs Niels Klim? Antagelig i stil med at møde Niels Andersen. For Niels Andersen præsenterer et ego, der også er grænsesprængende og historiksavlende - og originalt. Vandrefalkens forestilling 'Niels Klim' stinker af ego. Men også af et uopsætteligt budskab, som Niels Andersen ønsker at bringe videre til de næste generationer. 'Cyberspace, hyperspace' rimer han hånligt, mens han rakker ned på tidens degenerering.

Anne Middelboe Christensen. Foto: Niels Weiglin

Historiefreak

Tidens degenerering... Holberg er historisk, ja, og jeg er historiefreak. Og jeg er Holberg-freak. I dag er Holberg kun sjældent på repertoiret. I 1970'erne var det måske mere oplagt at gøre Holberg til talerør for det borgerlige samfund, som stod for at blive rendt over ende af ungdomsoprøret. I de senere år har langt mere radikale tolkninger været nødvendige. Det svarer til tidens øvrige trend med instruktørteater og scenografteater: Vores tid vil gerne nytolke klassikerne eftertrykkeligt.

Men Holberg kræver den store performer. Ingen Niels Klim uden en Niels...

Derfor er det også så skønt, at et teater nu vil fokusere på Holberg. Hvis altså Slagelse ønsker sig et Holberg Teater. Mange eksempler viser, at det betaler sig at investere i kultur. Og at modet til at satse snævert oftest giver den bredeste, kulturelle succes. Holstebro er berømt for at have ladet en gruppe italienske og norske hippieskuespillere indtage byen og danne Odin Teatret for mere end 40 år siden. Og Holstebro er kendt for at have scoret anerkendelse, netop fordi Odin Teatret kom til at opnå en international anseelse, som kun de færreste i Holstebro ville have gættet på i 1964. Og siden har byen også fået en succesfuld musikskole og for 12 år siden og Peter Schaufuss Balletten. Det ene tager det andet med sig.

Flere og flere byer satser på egnsteatre. I Roskilde er de ved at gøre Aaben Dans med koreografen Thomas Eisenhardt til et egnsteater. Uden at vide om de får særlig domkirkekoreografi eller vikingetrin ud af denne aftale. Men velsagtens fordi Roskilde-politikerne tro, at dansen vil rykke ved noget - og dansen vil være med til at gøre Roskilde til et endnu mere attraktivt sted at bo.

Slagelse-trang

Jeg ved ikke, hvad Niels Andersen vil love Slagelse. Og jeg kender ikke Slagelse og byens kulturtrang. Men som teateranmelder kan jeg sagtens forestille mig, at et Holberg Teater vil kunne blive en efterspurgt kulturinstitution: Med Holberg som teatrets overordnede profil og ambitionsstempel - og så med plads i repertoiret til andet end Holberg. Lidt ligesom Grønnegårdsteatret, der begyndte med nogle Holberg fans for over 25 år siden, der fandt på, at man også kunne spille teater udendørs om sommeren i København. Det gjorde de så en del år, ind til de gik over til også at spille Molière og Nikoline Werdelin...

Hvis Holberg Teatret også skal være et turnerende teater, så er der ikke tvivl om, at dets forestillinger vil blive efterspurgt rundt om i landet. Der kan jo ellers gå år imellem, at der spilles Holberg rundt om på teatrene. Men hvis Niels Andersen også vil have anmelderne op af stolene, kræver det imidlertid mere end bare Niels. Og det kræver satsende instruktører og scenografer og komponister og videodesignere, og hvad ved jeg...

Jeppe-succes

Om jeg har et godt eksempel på en Holberg-forestilling? Jo, Det Danske Teaters ny 'Jeppe på Bjerget' med Ole Thestrup som en fremragende Jeppe. Det er Niels Brunse, der har bearbejdet teksten - og Alexa Ther, der har instrueret til Rikke Juellunds scenografi.

Denne forestilling er meget radikal i sin tolkning. Personligt kunne jeg godt lide den, fordi den så konsekvent førte alle Holbergs ord

over i kroppene. Det er en barsk tolkning om magtmisbrug - og om hvad der sker, når misbrug også bliver misbrug af kroppe. I denne forestilling bliver sexmisbrug stykkets egentlige kerne. Og derfor bliver Jeppes drikkeri mindre væsentligt. Fordi det står klart, at Jeppe er et offer, og at Jeppe altid vil være et offer. Også selv om han lader være med at drikke...

Kanon-Jeppe

'Jeppe på Bjerget' er kommet med i kulturministerens kanon. I den udgivne kanonbog står der forklaret, hvad der gør stykket til et kanonværk. Nemlig: 'En farlig, stor komedie, som åbner lemmen til den danske folkementalitet'. Og desuden har kanonudvalget karakteriseret Jeppe-figuren som en blanding af tyven Egon Olsen fra 'Olsen-Banden', flyttemand Olsen fra 'Huset på Christianshavn' og grisehandler Larsen fra 'Matador'. Holberg er med os!

Kanon-debatten har givet god off-spin, også til Holberg. Thorkild Borup Jensen har f.eks. for nylig udgivet en skøn lille bog om Holberg som kanonforfatter - letlæselig og morsom.

Samtidig arbejdes der ivrigt på at ophøje Holberg fra universiteternes side. Holberg-forskerne i Norden, der er samlet i Holberg-selskabet, drømmer i hvert fald om at etablere et egentlig Holberg Center. Sådan som en parallel til Kierkegaard Centret.

Anne Middelboe Christensen. Foto: Bjørn Andersen

Holberg-krav

Det Kgl. Teater har ikke haft Holberg på repertoiret i flere år. Og da skuespilchef Mikkel Harder Munck Hansen i denne uge lancerede skuespilrepertoiret for det kommende år - året, hvor Stærekassen skal lukkes og det nye skuespilhus skal indvies - så var det også uden Holberg. Da jeg spurgte ham om Holberg-planerne, henviste han dog til, at den kommende skuespilchef Emmet Feigenberg er meget glad for Holberg... Indtil videre får Holberg altså lov til at sidde og fryse fra sin statue uden for Det Kgl. Teater og se over mod skøjtebanen og Magasin.

Men hvad kræver Holberg da af sine spillere? Han kræver stærke komikere, han kræver knivskarp diktion, og han kræver politisk tæft. Mange instruktører og teatre, som i øjeblikket spiller erklæret politisk teater, kunne grangiveligt nyde godt af at lege med Holberg.

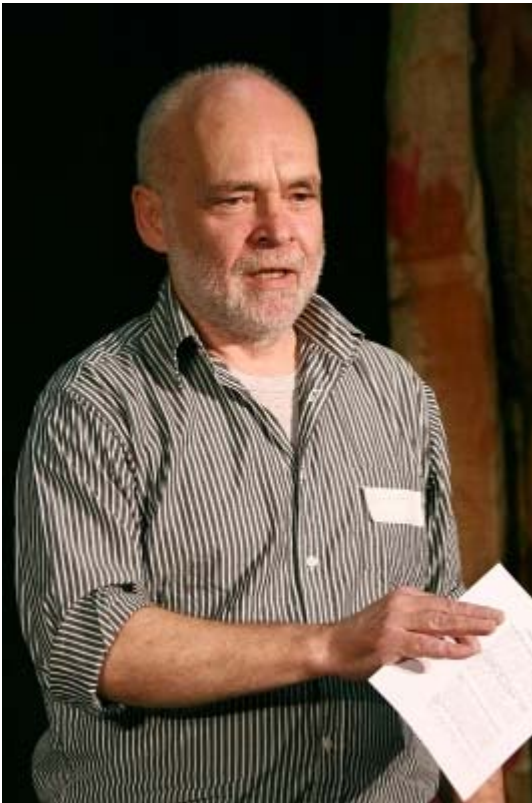
Kunstnere som Flemming Jensen, Mungo Park-ensemblet, de unge i Københavnerrevyen - og performancekunstneren Claus Beck-Nielsen...

For Holberg er ærkedansk. Samtidig er Holberg europæer. Akkurat som de fleste af os gerne vil være det. Men hvorfor skal vi spille Holberg lige nu? Det skal vi, fordi han kan gøre os klogere og gladere. Og måske få os til at forstå, at Danmark er et lille, forkælet land, der skal lære at stave til 'gæstfrihed'...

Og så skal vi spille Holberg **'fordi det virker'**, som Niels Andersen siger i sin 'Niels Klim'-forestilling. Men for nu at vende tilbage til Holberg selv. Og til grevinde Alexandras bryllup med lydmand Jørgensen. Lad mig læse højt af slutreplikkerne fra Bent Holms gendigtning af Holbergs 'Henrik og Pernille':

Jeronimus: Kom så, børnlille! Lad os nu gå ind og holde det rigtige bryllup. Henrik: Jeg har sandelig fået en skøn bestilling. Jeg kan bare ikke rigtig skønne på det, før jeg har fået de junkerdrømme ud af hovedet. Jeg kommer vist til at tage et brækmiddel, så jeg kan kaste Pernilles adelskab og mødrene arv op. Kom med ind, min skat! Du må tage en svededrik for at svede mine to herregårde ud.

»Jeppe på vrangen?« v/Bjørn Andersen

Bjørn Andersen. Foto: Niels Weiglin

Én ting er hvad en digter har *digtet*, noget helt andet hvad vores digter har skrevet *ved siden af* sit digt. Nogle digtere er mere oprigtige end andre; nogle digtere er dygtigere end andre til at træde ved siden af sig selv. En trænet lytter eller læser tager hvad der bliver sagt »ved siden af« *med et gran salt*; »tingene« er udsat for rationalisering eller efterrationalisering, det *véd* man, og det gælder også når vi læser hvad Holberg selv har skrevet om »*Jeppe*« og sit virke som komedieforfatter.

Alene fordi forholdene er *så* forskellige, så *afgørende* forskellige, er det en helt umulig tanke at spille »*Jeppe*« som om ingenting er hændt i de sidste 300 hundrede år.

Efter min mening er der kun én ting at gøre hvis man vil spille »*Jeppe*« i dag. Man må tænke stykket igennem fra en nutidig vinkel og lave dét man kan stå inde for. Det *mest* afgørende er om *det virker*.

Det afgørende for Holberg var at hans publikum kom til at le. Han har selv gjort én ting for at det skulle ske: Han har tillagt Jeppe en serie kvikke replikker. Og for det andet er han blevet begunstiget af at der var én af skuespillerne – Johan Gram hed han - der kunne opføre sig og tale som en sjællandsk bonde. Holberg var glad, ikke fordi komedien blev *realistisk*, men fordi komedien blev morsommere af at få tilføjet et *stænk* realisme - det er *dét* der er pointen.

Hvis Monsør Gram ikke var dukket op, var »*Jeppe*« måske faldet omkuld, for der var vel en grund til at skuespillerne havde været oppe at toppes; måske at stykket var for langt, for rodet og for uklart? - og så havde Holberg måske været nødt til at bearbejde stykket som han gjorde med »*Gert Westphaler*«? Dvs. forkortet det og strammet det op.

Dét der gør »*Jeppe*« interessant er – imidlertid - at Holberg har skrevet titelfiguren ikke som en blot farceagtig figur, men *som en person der har karakter, men også at denne karakter, Jeppe, skifter afhængig af om han ligger på møddingen eller på baronens seng.*

Dertil kommer dét, der – hvad handlingen angår – løfter komedien langt over mange andre teaterstykker, at »*Jeppe*« ikke er en alting-ordner-sig-til-sidst-farce, men en dybt tragisk historie. »*Jeppe*« er tænkt som en farce, for den følger farcens regler, men ikke fuldstændig. Holberg har tilført sin hovedfigur så mange karaktertræk at han er blevet en kompleks figur. Derfor har *denne* farce overlevet, mens mange andre er forsvundet.

Og derfor har denne farce nu fået andre muligheder og andre dybder end den oprindelig havde, dog nok så meget fordi vi befinder os i en ganske anden historisk sammenhæng end Holberg gjorde.

Vil man spille »*Jeppe*« i dag, skal man lade være med at lege 1722; man skal spille et stykke der tager udgangspunkt i nutiden og i nutidens problemer, hvad enten man vil arbejde realistisk, psykologisk, komisk eller satirisk.

Spørgsmål & svar: *Hvordan med Holberg's sprog? Er det for svært?*

Er man interesseret i Holberg, er man *meget* interesseret, kunne man vel læse ham på 'originalsproget'. Det er det første, hurtige svar. Der er ord og vendinger der er forskellige fra i dag; sætningsbygningen er anderledes, men så langt fra ham til os er der ikke - rent sprogligt.

Men det er jo ikke alle, der på forhånd er *meget* interesserede. Og det er ikke alle der ligefrem *brænder* efter at læse 1700-tals-ting på 'originalsproget'. Så, hvis man vil have Holberg *ud*, tror jeg det er en god idé at tænke lidt nøjere over hvilket publikum man vil spille for - eller skrive for. Er det for 'specialister og eksperter fra København', eller er det for rødder og rødinder som folk er flest?

For nogle år siden udkom Holberg's erindringer på dansk; det var Aage Kragelund der var mester for dén udgave. Holberg's erindringer er oprindelig på latin - dvs. bortset fra de sidste som blev skrevet kort før han døde. Den *originale* Holberg på *moderne dansk*. For mig var det en stor oplevelse, fordi teksten - på et ydre sprogligt plan - pludselig blev meget mere frisk. Dén oversættelse viser at der er noget at opnå, især over for et yngre publikum, hvis man går en smule udogmatisk til sagen.

Hvis de yngre publikummere bliver glade for en forynget Holberg, så vil jeg tro at motivationen vil være så meget større, når de støder på ham på et senere tidspunkt, også for at læse mere af ham ... i den *originale* sprogdragt.

Måske er der nogle 'nisser' der vil falde omkuld, men Holberg selv skal nok klare at blive 'oversat', og når alt kommer til alt, så er det vel dét han sagde déngang, der er mest interessant, ikke sprogdragten?

Hele indlægget kan findes på: <http://holberg.nu/traef/Jeppe-paa-vrangen.pdf> [PDF 0,6 MB]

En »smagsprøve« af HolbergTeatret's »Jeppe« v/Niels Vandrefalk Andersen

Niels Damkjær og Niels Vandrefalk Andersen. Foto: Bjørn Andersen

»Kanon-kongen Ludvig og Ur-Jeppe« v/Niels Damkjær

Niels Damkjær. Foto: Niels Weiglin

Ludvig Holberg er af mange gode grunde en velvalgt førstemand på den nyskabte danske kanon. En indlysende konge blandt ligemænd. Denne KANON-KONGE er ærkedansk i Danmark og skikkelig norsk nordmand fra Noreg, men var måske mere EUROPÆEREN i sin egen skjulte dagsorden.

Når Ludvig Holberg bruger en bondefigur som JEPPE i sin mest berømte komedie har det lidet at gøre med et realistisk portræt af en samtidig bonde endsige lave et indlæg i en debat om bøndernes vilkår i DK anno 1722. Man kan let komme på sentimentalt vildspor omkring at JEPPE drikker og hvorfor JEPPE drikker. JEPPE har som Ludvig Holberg **europæiske rødder**: umiddelbart til de usle, men også vitale daglejere og tjenere i den italiensk maskekomedie og de snu, fordrukne, intrigante slaver i Plautus og Terents latinske komedier.

I farcer og komedier unddrager disse ZANNI'er (dvs. GIOVANNI eller HANS) og andre fra samfundets bund sig flittigt og virtuost så meget som muligt af det slidsomme arbejde som de påtvinges af deres adelige eller borgerlige foresatte. Alt til det brede publikums udelte begejstring. Derfor er har ZANNI / JEPPE en særdeles veludviklet skulke- og snyde- intelligens. Han er altid doven og ligeglad når det gælder arbejde, men er til gengæld myreflittig og entusiastisk når det gælder sang, dans, satire, druk, hor, fest og andre populære fornøjelser! Så svaret på hvorfor JEPPE er doven er simpelt og "klassisk": Når omstændighederne berører ZANNI og JEPPE det sure slids frugter, så vil kun en virkelig tåbe, den dydziirede præmieslave, knokle for sin foresatte. [Senere gjorde Ludvig Holberg sig mange tanker om gode og dårlige herremænd og bønder – men det er en helt anden historie].

Hvordan er kernen i Ludvig Holberg JEPPE- figur? Den mytiske JEPPE? UR-JEPPE?

UR-JEPPE ligger som begreb udenfor diverse stilmæssige eller teatervidenskabelige tolkninger af JEPPE PÅ BJERGET – min optik er ikke historisk videnskabeligt, ej heller snævert teaterhistorisk, men er et forsøg på en subjektiv kunstnerisk tilgang til emnet, hvor jeg vil tillade mig at knytte an til antropologernes myteforskning.

UR-JEPPE er et fantom, et tankespøgelse, en drømmeskikkelse. Han manifesterer sig i klare glimt i lugt, lyd og farver når bevidstheden er på rejse mellem drøm og opvågning. UR-JEPPE forsvinder ligeså brat igen når instruktøren prøver at fange ham i rationalitetens net.

UR-JEPPE vil langsomt konkretisere sig når sceneinstruktøren begynder at arbejde sammen med en håndfuld spillere og musikere og en anden håndfuld teknikere, scenografer, kostumefolk og måske dukke- og maskemagere.

UR-JEPPE er ikke bare en modsætningsfuld rolle i sig selv. Han lever først rigtigt når hans modspillere dukker frem: NILLE, JACOB SKOMAGER, BARONEN, ERICH LAKAJ, DOKTORERNE, DOMMEREN osv. og får myten om UR-JEPPE til at folde sig ud på scenegulvets praksis i samspil med et meddigtende publikum.

UR-JEPPE er konkret abstraktion. Hele potentialet ligger i **forvandlingsmyten** og i Ludvig Holbergs særegne **poetiske raptus**. Nok stjæler han med passende begavelse et handlingsskema fra *Utopia* af jesuitten Jacob Biedermann (1640) om bonden som bytter

plads med herremanden, men Holbergs JEPPE har hentet sin dynamiske kraft fra ganske andre kilder.

UR-JEPPE hører til i den groteske, forvredne verden af forvandlingsmyter. Han gennemlever tre dramatiske dimensioner af magisk forvandling. Fra ædru ynkelig prosaisk kujon til ekstra potent, fantasirig eventskaber i en **trance** af overdådig drukkenskab. Modsætningerne inden i ham og ude omkring ham får tre essentielle dimensioner. Galskaben lurer i alt det ukendte og kaotiske. Han kæmper mellem at skulle og ville selv, mellem at være slave og herre og til sidst også mellem liv og død.

UR-JEPPE er således i pagt med en række spændende myter om **forvandling**. Her tænker jeg bl. a. på den fascinerende analyse af amazonas- indianernes myter som findes i første bind af Claude Lévy-Strauss bogkvarteret over indianernes myteverden og relaterer sig til en meget "flad" samfundsstruktur med maksimal grad af kompleksitet og diversitet i de indbyrdes relationer mellem individ, klaner, stammer og relationen til naturkræfterne (i brasiliansk udgave *O cru e o cozido*). Her udspiller samme UR-MYTE om "heltens" forvandlinger sig i utallige variationer hos forskellige stammer og folkegrupper og tjener i sidste ende altid meget specifikke formål. Hele verden vendes om, forvrides til kaos -hvor farer og galskab truer - for til sidst at lande igen i en ny midlertidig orden.

UR-JEPPE er en myte om forvandling ligesom eskimoernes mangfoldige dramatiske **forvandlingsmyter** - eller de sære ting der forvandler manden på Færøerne til *Grylen* i Heinesens novelle af samme navn. Altså en indviet mand som bliver besat af en ubændig trang til at skifte om til magisk identitet. I en **trance** i kvindeklæder med stokken / fallossen parat til rituel deflorering [i øvrigt fik jeg at vide af rigsarkivaren i Torshavn at den sidste Gryle blev slæbt for retten i slutningen af tyverne].

UR-JEPPE er også i familie med myteverden i **trancereligionerne** *Santeria* på Cuba og *Candomblé* i Bahia, Brasilien. UR-MYTERNE om LOS ORISHAS (Cu) / OS ORIXÁS (Br) afspejler utallige forvandlinger hos mennesker, naturkræfter, guddomme og forfædre i et relativt hierarkisk samfund. Her er variationerne over de enkelte myter og diverse kombinationer mellem dem utallige. [En meget høj grad af kompleksitet og diversitet bliver afdækket af forskere Roger Bastide, Pierre Fatumbi Verger og Reginaldo Prandi.] Forvandlingsmyterne bevæger sig i suveræn frihed mellem det alvorfulde, det poetiske, det komiske, det groteske og den mest platte forvrængning.

UR-JEPPE har fætre i den arabiske kulturs storværk *1001 nat* som Billeskov Jansen nævner det i et forord til sin kommenterede komedieudgave. Man kan også finde lignende myter i *Decameron* af Boccaccio - og se hvordan den store farcekunstner Dario Fo leger fantasifuldt med groteske forvandlinger i mange af stykkerne bl. a. *Den kidnappede Fanfani* og *Kidnapningen. Biler, brag og blå briller*. Myternes relation til samfundsstrukturen og til den historiske virkelighed er påtrængende, men udtrykkes gennem et forvredent troldspejl: I sidstnævnte stykke bytter arbejderen ANTONIO og arbejdsgiveren GIANNI AGNELLI roller, men nok om det... for det kommer formodentlig til række ind i Bent Holms oplæg.

UR-JEPPE befinder sig altså i et spændingsfelt hvor komik, satire og rå farcevold slår skår i alle nydelige klassiske genrebetegnelser.

Ludvig Holberg fik tydeligvis sin inspiration til sin **poetiske raptus** på diverse studierejser til udlandet. Med et rejselegat til teologiske studier har han fornuftigvis ikke skrevet meget om hvad han eventuelt måtte have set af *Comédie Italienne* eller markedsteater i Paris, men mange år efter sit besøg i Rom 1714-15 skriver han i sine latinske Levnedsbreve om mødet med *Commedia dell'arte* i Rom: i Kragelunds danske oversættelse fortæller Holberg: "I mit logi var der ensomt lige til slutningen af december; men ved nytårstid blev hele huset fyldt med komedianter, da alle de gøglere, pantomimikere, komedianter og linedansere, der findes i Italien, strømmer til Rom på denne tid. Deres gøgl, der varede ved til langt ud på natten, plagede mig meget ved nattetid, når jeg havde feber, og om dagen forstyrrede de mig i mine sysler. Efter jul kom der 10 til 12 skuespillertruppe til Rom. Hver trup vælger sig et bestemt stykke som de bliver ved med at spille. Vor trup havde valgt en lægekomedie, der kun afveg lidt fra Molières *Doktor mod sin vilje (Medicin malgré lui)*. Truppens leder spillede lægens rolle, og han blev ved med at være læge hele vinteren, da man ikke opførte andre stykker. Alle mennesker kalder ham derfor doktoren (signore Dottore) selv når de talte med ham om alvorlige sager. Han afviste heller ikke denne benævnelse, så at man kunne anse ham for retmæssig promovet doktor, og ikke for en mand, der blot spillede komedie. Man kunne have troet, at komedianterne ikke havde deres eget bedste i tankerne, når de kun spillede en og samme komedie, som ved de mange gentagelser kunne kede tilskuerne. Der er dog blandt så mange mennesker hver dag nye tilskuere, der løber fra det ene skuespil til det andet."

De tre forudsætninger for **poetiske raptus** og for **UR-JEPPE**

Det er altså satiren og farcen, det er den groteske komik og ikke mindst inspirationen fra *Commedia dell'arten* som er en af de tre vigtigste forudsætninger for den **poetiske raptus** og dermed for Ludvig Holbergs mest komplekse og unikke komedie JEPPE PÅ BJERGET.

Når JEPPE græder, og det gør han tit! – er det i komikkens grotesk forvredne troldspejl at det gengives. Det er i familie med cirkusklovnens musikalsk timede hulken og grådhylen som gennem i sin umådeholdne overdrivelse uundgåeligt sætter lattermusklerne i gang hos publikum. Nok griner tilskuerne, men det efterlader også en foruroligende fornemmelse bagefter hos dem. Latteren åbner for indsigten i det farlige kaos. Samtidig er Ludvig Holberg ikke bleg for at indrømme at latteren og morskaben er nødvendige størrelser i teatrets økonomiske overlevelse:

"[. . .] Jeg bliver undertiden nødt til at aflægge min egen natur og sætte den madding på krogen, jeg ved det publikum vil bide på, der på bænken foran scenen bekranset ofrer klap på gøglerne grimasser." [Levnedsbreve Bd. 1 side 237-8].

Den anden forudsætning er tilsyneladende en modsat rettet tendens: et samfundsmæssigt engagement, et meget ambitiøst projekt "at omstøbe disse Rigers Almue" i Epistel 179, [side 330-1 / 429]:

"[. . .] Jeg ikkun alleene sige dette, at vore Danske Skuepill have omstøbt disse Rigers Almue ligesom udi en anden *Form*, og lært dem at *raisonnere* om Dyder og Lyder, hvorom mangen tilforn havde kun liden *Idée*. Hvis ikke andet var at sige til vore Skuespills Forsvar, kunde man frit sige, at derved gives Middel til det Danske Sprogs Forfremmelse, ja at Sproget, som det uforskyldt lidet eller intet tales udi store Huuse, med Tiden derved kand blive Hof-Sproget. Jeg siger at Sproget, som uforskyldt er kommen af Brug paa store Steder, efterdi det i sig selv haver alle de Behageligheder, som noget Sprog kan bryste sig af. Thi det er letflydende, naturligt, og uden Vanskelighed og ringeste *Contorsion* kand udtales: Og haver Erfarenhed viset, at det er ligesaa beqvemt for *Tragoedier* og *Heroiske Vers*, som for *Comoedier* og *Musik*; hvilket ikke kand siges om mange andre Sprog."

Umiddelbart ser det ud til logikken halter mellem forudsætningerne. Farcens ubønhørligt groteske komik og svidende satire modsiger i hvert fald - i den rationelle tradition - de seriøse samfundsetiske fordringer, men her fornemmes kunstneren Ludvig Holberg at overtrumfe universitetsprofessoren. [Igen kunne man drage en direkte sammenligning til Dario Fo som par excellence udnytter farcens komik som løftestang for sociale og politiske budskaber].

Ludvig Holberg forsvare sin **poetiske raptus** (herligt skildret i levnedsbrevene!) og den intime omgang med komedianterne. Traditionelt set en gruppe som var udsat for afsky og foragt fra mange blandt de øverste lag i samfundet som i Holbergs optik netop svigter så fatalt overfor dyrkelsen af det danske sprog [Epistel 179 side 331 / 429-30]:

"[. . .] naar *Comoedier* ere moralske og opbyggelige kand jeg ikke see, med hvad Føye man kand kaste Foragt på *Acteurs*, som forestille dem. *Comoedianter* ere vel udi de Roman-Catholske Lande *excommunicerede*: men, saasom paa mange saadanne Steder Skiøger offentligent tillades, lærer man intet andet deraf, end at den *Canon* er gjort hen i Taaget, eller forfattet af *Hypokriter*, hvilke ere de eneste lastværdige *Comoedianter*; Thi en Øyensalk spiller de hæsligste *Comoedier*. Den Forskiel imellem ham og en anden *Acteur* er denne, at skiønt begge agere forstilte Personer, så forstiller den første sig, for at bedrage Verden, og den sidste, for at legge Bedragerie og falske Dyder for Lyset."

Det er erfaringerne fra Frankrig og Italien, og fransk komediespil i København som fører til det tætte samarbejde med Montaigne og hans skuespillere på teatret i Lille Grønnegade i 1722.

Holberg leger selvbevidst og ironisk klædeligt beskeden: han har skam ikke selv fundet på det med komedierne: [citat fra Levnedsbrevene... p. 231-32] : "[. . .] nogle mennesker [kom] på den tanke at man også herhjemme – efter andre folkeslags forbillede – skulle opføre skuespil på dansk. [. . .] Mine venner og visse højtstående mænd trængte på den ene side ind på mig med stadige opfordringer, som det ikke faldt mig let uden videre at afslå. På den anden side afskrækkedes jeg af tanken om den uvilje som satirisk digtning fremkalder, jeg var jo af de lyn, der nylig var blevet slynget imod mig, blevet tilstrækkelig bekendt med, hvor vanskeligt det er at strides med hele menneskeslægten. Omsider lod jeg mig dog overtale af mine venners bønner: jeg gav mig det gamle spil i vold, gik i gang med arbejdet og skrev de komedier, der nu er udkommet i adskillige bind og er i alles hænder. Det lå mig især på sinde i

disse nye komedier at skildre nye laster, som ikke var behandlet af andre komedieforfattere, og som er særegne for mine landsmænd. Jeg læste først komedierne højt for mine venner [. . .] men da jeg forstod at man uafbrudt nærrede ønske om at jeg skulle offentliggøre dem, blev jeg bange for at man ad rettens vej skulle kræve dem spillet, og forærede komediantruppen de første fem.”

Holbergs beretning er måske mere eller mindre løgn, men er i alle tilfælde en veloplagt historie.

København var en lille by med et begrænset potentielt publikum. Kravet var at der hele tiden skulle komme nye stykker på plakaten, så det er gået stærkt med både skrivelser og nye indstuderinger af komedierne. Efter tilløbsstykket DEN POLITISKE KANDESTØBER følger DEN VÆGELSESENDEDE og JEAN DE FRANCE... Stærkt skal det. Den fjerde komedie bliver JEPPE PÅ BJERGET.

”Den fjerde hedder Jeppe på Bjerget. Da jeg har lånt indholdet andetsteds fra, nemlig fra Biedermanns Utopia, ønsker jeg ingen anerkendelse for det. Det er dog kun stoffet, jeg skylder Biedermann. Førsteopførelsen gik dårligt, da der samme aften var opstået uenighed blandt skuespillerne; men den næste opførelse høstede større bifald. Det skyldtes især en af skuespillertruppen, der gav et mesterligt udtryk for en sjællandsk bondes sprog holdning, opførelse og væsen.” [levnedsbrevene p. 235 om bl.a. skuespilleren Johan Wibe Gram i rollen som Jeppe]

Den poetiske raptus bliver et kreativt flow for Ludvig Holberg. Der er ikke tid til finpudsning eller refleksioner. UR-JEPPE opstår da pennen løber af med sin digter. Tidspresset og skriveberuselsen sætter delvist den rationelle kontrol ud af kraft. Underbevidstheden tager ind imellem magten. Hvordan tænker en sølle undertrykt og fortrukken bonde? Holberg hopper ind og ud af figuren og underet opstår. UR-JEPPE udtrykker i mange af monologerne en overraskende sans- og bevidsthedsstrøm, spækket med snedige filosofiske smuler og komiske badutspring, en kropslighed og musikalitet som har potentiale til at formidle noget meget komplekst og modsigelsesfyldt inde i den givne groteske farceform. Man har sgu’ kun det sjov som man selv laver. UR-JEPPE behersker midt i sit drukne kaos både induktive og deduktive ræsonnementer. Erkendelsesfilosofien blomstrer i når JEPPE vågner i BARONENS seng [ACTUS II, SCEN 1]:

JEPPE [.. .] Nille! jeg tror jeg er kommen i Himmerig, Nille! og det gandske uforskyldt. Men, mon det er jeg? Mig synes ja, mig synes ogsaa ney. Naar jeg føler paa min Rygg, som endnu er øm af de Hug, jeg har fået, naar jeg hører mig tale, naar jeg føler paa min huule Tand, synes mig, det er jeg. Naar jeg derimod ser paa [. . .] all den Herlighed, som er mig for Øynene, og hører den liflige Musique, saa Drolen splide mig ad om jeg kand faae i mit Hoved, at det er jeg. [. . .] Men mon jeg ikke drømmer? Mig synes dog ney. Jeg vil forsøge at knibe mig i Armen; gjør det da ikke ondt, saa drømmer jeg, gjør det ondt saa drømmer jeg ikke. [. . .]

JEPPE er blevet udsat for et ”set up”. Men hvem tager gas på hvem? Nok er det BARONEN og hans hjælpere som har JEPPE til bedste, men de er lige ved at tabe kontrollen overfor UR-JEPPEs kreative potentiale udi musikken og voldsfantasierne. Som trænet alkoholiker stiger hans potens lige indtil det fatale punkt hvor lyset slukker i et black out. UR-JEPPE bærer som undertrykt også

billedet af undertrykkeren i sig. UR-JEPPE har derved en dyb mytisk relation til UR-BARONEN. Ganske vist er der smurt lidt honning på maden med BARON NILUS som efter eget udsagn i egen interesse er lidt af en bondeven, men bagved den noble facade lurker det vellystige magtmisbrug – alt for underholdningens skyld. UR-JEPPE har ikke sin udgave af UR-BARONEN fra den rene blå luft. UR-BARONEN er et kondensat af den rå virkelighed. De to modsætninger er et uadskilleligt makkerpar i **forvandlingsmyten**, som komplementære kræfter i en nådesløs kamp.

Hvordan kommer UR-JEPPE ud af JEPPE PÅ BJERGET? Jeg kan ikke forestille mig en bastant nutidskonstruktion med JEPPE i blue jeans eller som veteransoldat fra krigen i Irak. **Forvandlingsmyten** går meget dybere. Den er sprængfyldt med musikalsk groteske billeder. Det er stadig JEPPEs ubændige livsappetit, vitaliteten midt i sølet og fornedrelsen, den pågående skævvredne kreativitet og det omvendt voldelige forhold til NILLE. Og hvem er UR-NILLE – den utro hustru eller halvprostituerede? Hvordan manifesterer BARONEN hele hans hof sig? Hvilken musik diverterer en nutidig UR-BARON og hvilke vitale sangskatte behersker vores UR-JEPPE? Er DOMMAREN retfærdigvis dommer eller bare endnu et undertrykkelsesredskab? Alt er måske narrerier, fantastisk blændværk eller gement plattenslageri?

Forvandlingsmyternes komplekse kraft består netop i at de kan tåle at blive brugt og tolket ind i nye situationer og sammenhænge.

Hvordan UR-JEPPE vil fremstå er helt afhængig af den konkrete kunstneriske proces og det der sker når teaterfolk og tilskuere digter videre på myten uafhængig af den teaterkonvention og det handlingsskema som myten oprindeligt er blevet presset ind i.

»Holberg og Slagelse« v/Jens Jørgensen

Ludvig Holberg. Maleri: Johan Roselius (1752) / Jørgen Roed (1847).

Jens Jørgensen. Foto: Niels Weiglin

Der skal noget til for at blive omtalt i Politikens »*Danmarks historie*«, men ser man i bind 9, opdager man, at der står Holberg på siderne fra 55 til 95. Holberg fyldte meget og med god ret, for han var en kulturpersonlighed af ufattelig stor betydning. Han skrev selv

- som Niels Damkjær sagde tidligere i dag - at det var lykkedes ham »at have omstøbt disse Rigers Almue ligesom udi en anden Form« (Epistel 179). Han kendte sit værd, men hvad han sagde var ganske rigtigt. Han havde en idé - og han realiserede den.

I 2004 blev der holdt Holberg-seminar i Sorø om Holberg's forfatterskab og dets kulturhistoriske betydning. Museumschef Ea Matzon har æren af at have arrangeret det og af at have samlet forskere fra Norge, Sverige og Danmark til at udveksle viden og synspunkter. Bagefter blev der udgivet en fremragende bog: »Holberg i Norden« på 400 sider. Tilsammen var seminar og udgivelse en flot satsning, der blev gjort her i Vestsjælland, ikke akkurat i Slagelse, men temmelig tæt på.

Holberg var ikke konge; han var ikke statsminister; han var »kun« en dansk-norsk forfatter. Men han spændte videre end nogen anden dansk-norsk borger har gjort; han var historiker og juridisk forfatter; han skrev komedier, epistler og meget andet, og hans store styrke var at formidle sin viden på en måde, som mange kunne forstå; man behøvede ikke at være professor, gå med sort kjole og tale latin for at blive fanget af ham. Selv når han skrev latin, var han til at forstå, der var mange forfattere fra dén tid, der kunne lære noget af ham.

Holberg sagde selv at »jeg i al min levetid har søgt å være en nyttig Borger i mitt fedreland«. Og han var nyttig, både som forfatter og som investor.

I hans dødsbo er opnoteret 2.768 bind af hans egne skrifter. Det fortælles at besøgte man ham om formiddagen i professorboligen i Fiolstræde, så sad han i slåbrok, uden paryk - og skrev. Blev han irriteret af en student, kunne han finde på at kaste sin tøffel efter ham. Men når det var en køber der kom, var han hjælpsom; han solgte ud af sine værker fra boligen, og helt dårligt kan det ikke være gået, for efterhånden var der rimelig stor omsætning, og indtjeningen blev en del af det, der senere var med til at finansiere hans godser her på egnen og til sidst Sorø Akademi.

Holberg kunne latin og skrev latin, men hans komedier var for den danske almue, hans største værker er på dansk, og de fandtes over alt. Ser man hvad folk efterlod sig i 1700-tallet, møbler, smykker, bøger - så ser man også mange steder Holberg's værker. Hér var det dén bog, dér en anden. Hér måske hans værk om naturretten, et andet sted hans »Moralske Tanker«, et tredje hans komedier, et fjerde hans historiske værker - og naturligvis var der også en del der anskaffede sig epistlerne.

En appelsin i turbanen

Når Slagelse har fået et tilbud om et skabe et egnsteater med afsæt i Holberg og i hans måde at tænke på, så skal vi ikke bare sige et nølende »tjo«, så skal vi sige »ja - tak«, for så har vi fået en langtidsholdbar appelsin lige ned i turbanen.

Lars Roar Langslet, der er en klog norsk Holberg-ekspert, som har skrevet en vældig god biografi over Holberg, siger et sted, at Holberg er så stor en personlighed med et så stort virkefelt, at det ikke er nogen beskåret at give et samlet overblik over hans indsats. Holder man sig til hvad han har skrevet, er vi oppe på måske 20.000 sider.

Da Holberg døde i 1754 hyldede Det Kongelige Teater ham ved at spille 25 af hans komedier i løbet af året. 25 komedier, det er ikke så lidt, og flere af dem spilles stadig, 250 år efter at de blev skrevet.

Væk med fordomme og indbildninger. Tænk selv.

I kanonudvalgets begrundelse for at læse Holberg står der noget meget centralt: Hvis man vælger at læse Holberg, fordi forældre eller lærere siger, at man skal, så er det u-holbergsk. For i sit Første Levnedsbrev fra 1728 skriver han at man bør *»undersøge de fra vore fældre nedarvede trosforestillinger, læse de forbudte skrifter og tvivle på alt«*. Man skal se på autoriteterne med et skævt blik, præcis det samme som Sokrates - én af Holberg's helte - sagde i sin forsvarstale. Væk med fordommene. Væk med indbildningerne. Hen til realiteterne.

Tyske forfattere skelner mellem *»Sein«* og *»Schein«*, mellem at *»være«* og at *»se ud som«*. Det samme gjorde Holberg. Efter hans mening skulle man ikke blot *»acceptere«*, nej - man skulle overveje, reflektere og så, hvis tingene holdt: *»respektere«*.

Efter hans opfattelse var menneskene *født* lige, hvad enten man var født i Danmark eller Norge eller i fjerne lande, og derfor var det ens medmenneskelige pligt at udvise tolerance.

I kanonudvalgets begrundelse står også, at Holberg's forfatterskab er krumtappen i de skandinaviske landes civilisatoriske udvikling. Det er både store og svære ord, men de er sande, og de fik mange udtryk hos Holberg. Han kunne den ene dag skrive, at jøder og kvinder skulle have ligeret med danske mænd. Hvad ellers?, ville vi sige i dag, men sådan så tingene ikke ud for 300 år siden. Der stod faktisk i *»Danske Lov«* 3-20-1: *»Ingen Jøde maa sig her i Riget indbegive, eller sig finde lade, uden Kongens særdelis Lejdebrev under tusinde Rix Dalers Straf af hver Person, som uden forskreven Lejdebrev betrædis.«*

Den anden skrev han, at al pædagogik måtte tage udgangspunkt i eleven. En sund tanke som vi har været længe om at forstå.

Den tredje at projektmagere skulle måles på deres handlinger og resultater og ikke på deres løfter. En dejlig snusfornuftig og meget jordbunden tanke.

Skulle man måle Holberg selv, kunne man - som et eksempel - tage hans komedier. De er uvurderlige. De kan åbne for nye sider af

tilværelsen, de kan nyfortolkes, de lever - og det er fordi de lever, at de er klassikere og ikke kun museumsgenstande med interesse for lærde specialister.

Stor opstandelse

Engang i efteråret 1719 var der opstandelse. Der var kommet en ny bog - »*En sandfærdig ny Vise om Peder Paars*«, og forfatteren skulle bo i Kalundborg, være ølbrygger og hedde Hans Michelsen. Den begynder: »*Jeg siunger om en helt, den store Peder Paars, som tog en rejse for fra Callundborg til Aars*« (altså Aarhus). Peder Paars drog afsted som en anden don Quixote sammen med sin væbner, Peder Ruus, for at besøge Jomfru Dorthea, men landede på Anholt.

Holberg havde udgivet sit værk anonymt for ikke at risikere noget, og dét var nok klogt, for det var lige ved at gå helt galt. Hvad Holberg skrev om Anholt og om beboerne dér, fik nemlig ejeren af øen til at geråde i raseri. Rostgaard, hed han, var en mand højt på strå og han klagede til kongen. Kongen - Frederik IV - var imidlertid klog nok til at afvise klagen, for der var jo ikke tale om et angreb på Anholt-borgerne, men om en satire, der kun på overfladen handlede om Anholt.

Holberg ironiserede i dette ungdomsværk over alt og alle, høj og lav, fx når de er opstyltede og ikke brugte deres sunde fornuft. Han fremstillede Københavns Universitet som en dårekiste, hvor de lærde, sortklædte pedanter skændtes om, i hvilken legemsdel Venus var blevet såret under den trojanske krig.

Holberg var såmænd ikke så langt fra virkeligheden, eftersom videnskabsmænd endnu skærpede deres dygtighed ved at disputere på latin om så subtile emner som »*Hvad Hannibal kunne have sagt, da han ved overgangen over Alperne mistede det ene Øje*«. Holbergs program var, sagde han, »*at bore dolken i livet på folk med høflighed*«. Med høflighed!

Havde man ikke humoristisk sans, gjorde »*Peder Paars*« ondt. Bogen blev imidlertid meget populær, og Holberg siger - med *nogen* tilfredshed - at det var blevet ham sagt, at der var tyskere, der havde lært sig dansk for at kunne læse »*Peder Paars*« på originalsproget.

Holbergs levned

Holberg blev født 3. december 1684 i Bergen. Han var søn af oberstløjtnant Christian Nielsen Holberg, en oplyst, dygtig og vellidt officer. Moderen var af adelsslægten Munthe. Faderen døde da Holberg var 2 år, moderen da han var 10, og forskellige af hans slægtninge måtte tage sig af ham. Som dreng var han ikke dén, der deltog i tingene, han var iagttageren, og som iagttager blev han

en mester.

Der var ofte brand i Bergen; i 1702 skete der meget omfattende ødelæggelser - og eftersom man ikke havde brandforsikring, var brand ensbetydende med ulykke og katastrofe. Den formue, som Holberg-familien rådede over, gik til; til sidst havde Holberg ingen midler, og han måtte klare sig, som han bedst kunne.

Han kom til København hvor han blev optaget på universitetet - senere kom han tilbage for også at blive teologisk kandidat. Han var spinkel, nervøs, pirrelig, men havde samtidig en overmåde stor selvfølelse, som han bevarede gennem livet.

Rejserne

Han tog til Holland, men det var ikke en rejse med stor succes - vi har det fra ham selv - og derefter rejste han til Kristiansand, hvor han forsøgte sig som sproglærer. Han kunne måske være rejst til Bergen i stedet for Kristiansand, men skriver at han ikke ville hånes af sine slægtinge dér for sin hollandske udflugt.

I Kristiansand havde han ganske vist en smule familie, men han søgte at klare sig som sproglærer. Han blev ven med en anden student, Christian Brix, og sammen med ham rejste han til England i 1706, og det var en rejse, der fik stor betydning for Holbergs videnskabelige videreuddannelse og brede europæiske horisont.

Han blev i England i et par år; opholdt sig især i Oxford, hvor han læste historie, geografi, teologi og jura på biblioteket, og hvor han samtidig tænkte over, hvad han skulle stræbe efter. Han blev mere og mere overbevist om, at han skulle forsøge sig som faglitterær forfatter.

Lovning på et professorat. Rejsen til Paris og Rom

1708 kom han til Danmark, hvor han forsøgte sig som huslærer, og hvor han fik gode bekendte med indflydelse. I 5 år havde han ophold på Borch's kollegium, og de år brugte han til at læse og skrive - især om historie - og endelig lykkedes det ham så at blive *professor designatus*. Der var ikke tale om en lønnet stilling, men om et løfte fra Kongen om et lønnet professorat, når der *engang* blev et sådant ledigt. Holberg var - uanset sin kritik af forskellige ting - en tro tilhænger af Enevælden. Indførelsen af den i 1660 havde været »vores frels fra udslettelsen«.

Efter kollegieårene fik Holberg et legat til at studere ved lutheranske universiteter i udlandet, men det var nu ikke dét han gjorde mest

ud af. Han tog til Paris og senere til Rom, og hér mødte han noget helt nyt, overraskende og voldsomt inspirerende, den italienske improvisationskomedie, *commedia dell'arten*. Vidste vi ikke om det fra Holberg's rejseskildring, så ses det tydeligt i komedierne, at hér havde han fået sig en meget vigtig inspirationskilde at øse af.

Professor ... men i metafysik

I 1716 finder vi Holberg tilbage i København, men uden penge på lommen. Først i 1717 lykkedes det ham at blive lønnet professor, ikke i historie, men i metafysik - et fag han ikke regnede for et helt seriøst fag. Senere blev han professor i *eloquentia*, dvs. professor i latinsk veltalenhed. Og først mange år senere blev han professor i sit yndlingsfag, historie.

Det ser ikke ud til, at Holberg var nogen energisk eller dygtig lærer, for han brugte sine kræfter på andre ting. Undertiden havde han andre til at undervise for sig, således H.P. Anchersen, der blev en god ven af ham, og i den sidste del af sin professortid var han helt fritaget, først i en lang periode fordi han var blevet *kvæstor*, dvs. økonomidirektør for universitetet. Det var ikke helt den samme stilling som nuomstunder, for arbejdet bestod i at tilse de bøndergodser, som finansierede universitets drift. Det var noget, han havde et åbenbart talent for, og noget som han blev rigtig god til. Efter kvæstortiden var han også fritaget for at undervise, nu fordi han var blevet universitetets *senior*, ældste professor, og som den ældste havde man dette privilegium.

Teatret

Holberg gjorde som bekendt alt muligt andet end at undervise. I 23. september 1722 åbnede teatret i Grønnegade 23, og få dage efter - 26. september - fik han opført sit første stykke - »*Den politiske Kandestøber*«, der var en stor succes. Man må tro, at der har været kontakt mellem Holberg og teaterfolkene gennem et stykke tid inden da, for nok var Holberg hurtig, men Kandestøberen havde han nok været *nogen* tid om, og han fik kort efter opført flere stykker, alle skrevet i logiet hos sukkerbager Jacob Gelskirchen i Købmagergade.

En karakteristisk ting ved de første komedier er, at Holberg var ude efter det forlorne og det overdrevne. I »*Erasmus Montanus*« er det ganske vist titelfiguren, der er den centrale figur, men ikke for det gode. Det er for resten ikke ham, der er den kløgtige, derimod hans broder, Jakob, der ikke havde læst til student, eller som var kommet på universitetet. Her som flere andre steder fremhæver Holberg »*den gemene mands fortrin i fornøft*«.

»*Morlille er en sten*« - hvilken ting at sige til sin mor! Det er vidunderlig ironi, at Erasmus kommer så langt ud, at han må indrømme det rene vrøvl for at kunne overleve. Kan man ikke tale med almindelige mennesker, kommer man til at bøde derfor.

Årene uden teater

Teatret krakkede i 1727-28, publikum var for lille - eller konkurrencen for stor, den stærke mand ved volden trak en del tilskuere. Men inden da havde Holberg været på endnu en rejse til Paris, hans 5' og sidste udlandsrejse. Han forsøgte at få afsat en fransk udgave af »*Kandestøberen*«, men forgæves. Så kom den store brand i 1728, og fra tronskiftet i 1730 og mange år frem, var det direkte forbudt at spille teater.

I de næste år koncentrerede Holberg sig om at skrive historiske værker, men der blev også plads til »*Niels Klim*«, der udkom under pseudonym - og på latin i 1741. Ikke engang i Danmark, men i Leipzig. Måske ville Holberg gemme sig lidt, måske gik han direkte efter et europæisk publikum, men bogen kom dog hurtigt på dansk.

Holberg i Havrebjerg

Holberg havde fået formue, han tjente på sine bøger og han tjente på sine kloge investeringer. Først gav han lån til dem, der ville bygge nye huse efter den store brand i 1728, senere fornemmede han, at der var flere penge at tjene i landbrug, og det var derfor, at han lånte penge til ejeren af Brorupgaard. Senere overtog han gården, der ligger ganske få kilometer fra Slagelse. Det kan I læse mere om på Bjørn Andersen's internetside om Havrebjerg Kirke.

Én af bønderne fra Havrebjerg, Søren Pedersen - der levede noget efter Holberg - skriver et sted meget positivt om Holberg. Han var en mere indsigtfuld godsejer end sin forgænger, siges det; han ville bønderne det vel: »*Denne ædle mand [...] skænkede både gods og gård til brugeren. Han var en sand velgører for dette fattige godsets beboere.*«. Holberg var kontant og gav bestemt ikke ved dørene, men han var højt respekteret på egnen af de dygtige bønder, fordi han støttede *dem*.

Nogle år efter - da Holberg's formue var ynglet endnu mere - købte han også Tersløsegaard og samlede sig derved et gods på mere end 1.000 tønder hartkorn, hvad der var *meget*. Som I ved, besluttede han sig for, efter forhandlinger med kongens amtmand, for at testamentere sit gods til kongens projekt, Sorø Adelige Akademi, der skulle være et universitet for dygtige unge adelige, der sigtede mod at komme i statstjeneste.

Kender vi i Slagelse vores besøgstid?

Denne lørdag den 3. marts 2007 er Holberg's dag i Slagelse. Vi har fået præsenteret, hvad Holberg-Teatret kan, og vi har hørt nogle særdeles inspirerende oplæg. Nu gælder det om, at vi i kommunen kender vores besøgstid.

Holberg var jordbunden, national og international, han havde en videre horisont end de fleste på sin tid. Hans forfatterskab og grundlæggende idéer har overlevet, hvor andres er gået i glemmebogen. For os kan der ikke være noget alternativ, lad os gribe muligheden for at skabe et Holberg-Teater og videreføre en *god* tradition. Lad os satse kulturelt, lad os skabe en synergieffekt til gavn for kommunen. Vi kommer ingen vegne uden at satse, og det er dét, vi må gøre.

Dertil kommer, at vi - ved at satse en smule penge - kan tiltrække en tilsvarende sum fra Kulturministeriet. De brave folk i Holberg-Teatret yder deres, kommunen må yde sit, og så vil staten også yde. Det er en meget smuk model, som alle parter vil få glæde af - især borgerne i Slagelse, både de gamle, de unge og ikke mindst børnene.

Holberg-Teatret vil lave et teater til tiden, og dét mener de helt alvorligt, har jeg opdaget. Hvad *vi* skal i Slagelse er ikke alene at få et teater til tiden, men at skabe et teater for fremtiden.

Henvisninger:

Svend Cedergreen Bech: »*Politikens Danmarks Historie*« bind 9, Politikens Forlag, København 1970.

Lars Roar Langslet: »*Den store ensomme. En biografi om Ludvig Holberg*«, Gyldendal, København 2002.

Den Danske Kulturkanon [*Klik tv*], se under: *Scenekunst*.

»*Danske Lov*«, se: <http://bjoerna.dk/DanskeLov/> [*Klik tv*]

Havrebjerg Kirke og Holbergs skærmydsler med præsten og degnen [*Klik tv*]

Karen Schousboe (udgiver): »*En fæstebondes liv. Erindringer og optegnelser af gårdfæster og sognefoged Søren Pedersen, Havrebjerg (1776-1839)*«, Landbohistorisk Selskab, 1983. Bogen handler primært om forholdene efter Holberg, men der er mange oplysninger om forholdene før landboreformerne og også et par oplysninger om Holbergs eftermæle.

Holberg og Dario Fo« v/Bent Holm

Bent Holm. Foto: Niels Weiglin

»Er der en sammenhæng mellem Dario Fo og Holberg?«: Ja, mon dog ikke!

Da Dario Fo engang var i Danmark, sagde han: *»Jeg ved ikke hvordan, men der har været nogen før; jeg kan mærke det på danskerne; der er en særlig klangbund for komik i dette land; der må have været en klovn, en dramatiker, én eller anden«.* *»Det har*

der også«, sagde jeg: »Holberg!«.

Lige fra begyndelsen i 1722 har dansk teater stået på to ben, et Molière-ben - et fransk ben der knyttede sig til virkeligheden - og et andet ben, den italienske commedia dell'arte - der stod for det groteske.

Én af stifterne af det danske teater var René Montaigne, der var skolet i klassisk fransk teater, men som også kendte commedia dell'arten; han og Holberg mødte hinanden og gav sig til at samarbejde om at udvikle et professionelt teater, der spillede *danske* stykker.

Jørgen Reenberg sagde engang: »Holberg, den gamle, indtørrede lort«. Det kan jeg godt forstå meningen med, men Holberg har - samtidig med at han var rationalist - denne maniske tiltrækning af det irrationelle, af anarkiet. Han kobler sig på maskekomedien, men det sker en interessant kombination med det franske, som fører til et mix der er ganske specielt for det *danske* teater.

Det italienske teater blev spillet i Paris fra 1630'erne. Det var et totalt respektløst teater. Alt kunne profaneres - og *blev* det. Én af hovedfigurerne var Harlekin - som fx optrådte som storvesir. Harlekin lider skibbrud og havner - i en tønde - på den tyrkiske kyst. Tyrkerne tror han er Profeten selv og gør ham til storvesir, øverste embedsmand i det osmanniske rige, men senere bliver han demaskeret som falsk fyrste og dødsdømt.

Pointen er at der er tale om samme historie som i »Jeppe«. Også Jeppe bliver vendt om, stødt fra tronen og stillet for en domstol.

Men den overordnede pointe er at det er en karnevalshistorie, et karnevalsritual der er fælles.

Stikket gengiver Nicolas Bonnart's billede: I»Arlequin grand Visir« fra 1688.

På stikket kan man se **storvesiren, Harlekin**, i gang med madlavningen i den velforsynede køkkenafdeling. Teksten - »*Arlequin au ventre de sa mere la Tonne*« - kan læses på to måder: »*Harlekin i maven på sin mor, tønden*« - og - »*Harlekin i maven på sin mor, Latona*«.

Latona er latin for den græske Leto, der var mor til tvillingerne Apollon og Artemis. Det underfundige kommer ind fordi Ludvig 14. blev opfattet som Apollon. Det er *ham* der henvises til med sætningen »*Harlekin i maven på sin mor, Latona*«, og dermed opstår dobbeltheden, det karnevaleske: **Harlekin som narrekonge**, som et grotesk spejlbillede af den jordiske majestæt.

I 1600-tallet udviklede jesuiternes didaktiske teater sig. Jesuitterne »stjal« historierne om Narrekongen og bearbejdede dem på

en sådan måde at tilskuerne måtte tage afstand. Holberg havde en tilsvarende hensigt. Han stod med et oplysningsprojekt og ville omstøbe almuen til *borgere*. Der er så dén særlige pointe at Holberg's kilde til »*Jeppe*« var jesuitisk.

Koblingen *fra commedia dell'arte til Harlekin Storvesir til karnevalsmyte til »Jeppe«* er meget vigtig. Holberg tager jesuitten og dramatikeren Jacob Bidermann's roman »*Utopia*«, hvor der beskrives et karnevalsritual. Man ser en omvendt hersker, en bonde der bliver sat i en herskerposition og som detroniseres. Det er dét Holberg skriver i 'Forordet' til komedierne, at han bare har taget Bidermann's historie, men det er ikke en hvilken som helst historie, han har taget - det er historien om *narrefyrsten*. Meningen med stykket er ikke at udstille en sadistisk godsejer og en undertrykt bonde.

Plakat på Dario Fo's internetside.

Holberg befinder sig i den store groteske karnevaleske komik. Hans rødder i commedia dell'arten og i det karnevaleske fremstår tydeligt i »Jeppe«. Tilsvarende er Dario Fo's univers funderet i det groteske, det karnevaleske.

Dario Fo har en historie vi skal se om lidt, hvor han fortæller om **Zannis sult**. Historien stammer fra begyndelsen af 1500-tallet og er konstrueret som en bevægelse fra noget trøstesløst til en vision om noget omvendt - og så ud igen, til noget trøstesløst.

Zanni er en prototype i commedia dell'arten. Han er bonderøven. Navnet - Zanni - er en dialektudgave af Giovanni, akkurat den samme Hans der rider omkring hos H.C. Andersen. Tumpen.

Zanni er overdådigt sulten. Han er så sulten at han prøver at spise sig selv. Han tager et stykke af sin ene balle og fortærer den. Han ser et stort køkken og går i gang med at tilberede et kæmpe måltid. Den store gryde og den store pande kommer i brug. Den store slev. Der kommer kød og grøntsager i, masser af krydderier. Så følger det store æderi af mad, gryde og slev, - men der var ingenting, slet ingenting - det hele var en drøm, og Zanni er lige så sulten som før.

Noget efter hører Zanni en flue ... han jagter den ... fanger den omsider, parterer den, spiser den stykke for stykke, først hoved, så krop, så ben. *»Hvilken fylde ... Hvilket herligt måltid.«*

[Sekvens med Dario Fo som Zanni i sit store ædegilde]

Vi har i dag taget en tydelig vej fra det fransk-italienske over commedia dell'arten over storvesiren over karnevalet over »Jeppe« til Dario Fo. Temaet hele vejen igennem har været narren, narrefyrsten, den omvendte verden. Det der er fælles for Holberg og Fo er dels noget historisk - som ligger i commedia dell'arten - dels noget motivmæssigt eller tematisk der har med det karnevaleske at gøre. Både Holberg og Fo har som gemytter en sans for det groteske eller en fascination af det irrationelle.

Bent Holm. Foto: Bjørn Andersen

Niels Damkjær ville høre om de principper Bent Holm fulgte i sine Holberg-bearbejdelser til Aarhus Teater.

Man skal ikke forfladige Holberg, men man skal gøre noget ved sproget, sagde Bent Holm. Sproget skal give modstand - både for skuespillerne og for tilskuerne - men det skal ikke være en veritabel hindring for forståelsen. Så, efterhånden er det blevet til at jeg tager Holberg *akkurat* som når jeg skal oversætte fra et fremmed sprog. Ambitionen er at man ikke skal kunne høre at der er tale om en oversættelse.

I »*Ulysses*« er der en ekstra sproglig dimension; et sammenstød mellem det »høje« og det normale sprog. Dét skal der tages hensyn til, både når det drejer sig om ordvalget og om musikken i sproget. Rytme, klange, pauser, åndedræt - *alt* skal hænge sammen med ordene og deres betydning.

Først var det kun dét jeg tænkte på; nu er jeg begyndt også at røre ved stykkernes struktur. I »**Don Ranudo**« klippede jeg stykket op og monterede de små sekvenser i en anden orden.

»**Melampe**« var svær. Den handler som I véd om en hund, der hugges over og bliver anledning til en hel krig. Stykket er delvis skrevet i aleksandrinere, som ikke er lykkedes så godt for Holberg som i »**Peder Paars**«, de er ganske enkelt rædselsfulde i »**Melampe**« - så dem har jeg støbt om. Aleksandrinere er et sublimt versemål, men Holberg er - i dette stykke - håbløs hvad dette angår. En god inspiration var P. Hansen, der var en overordentlig habil oversætter af Molières aleksandrinere.

Bearbejdelsen drejede sig på det indholdsmæssige plan også om at få trukket nogle underforståede referencer - der var let afkodelige i tiden - frem og at aktualisere dem. Referencerne i stykket drejede sig om 1600-tallet's kampe med maurerne og om kampene i Nordafrika i 1690'erne. Stykket viste sig, når man så nærmere efter, at være langt mere aktuelt, end man skulle tro til at begynde med, for lige da stykket havde premiere blev flag og ambassader brændt af som følge af Muhammed-karikaturerne.

Referat: BA

Henvisninger

Montage på Dario Fo's internetside. Dette billede kan *ikke* forstørres ved at klikke på det

Links:

<http://www.dariofo.it/>: Dario Fo's egen side

På denne side er der henvisning til VHS-film:

http://nobelprize.org/nobel_prizes/literature/laureates/1997/fo-bio.html: Nobelpriskomiteens side

http://it.wikipedia.org/wiki/Dario_Fo: Wikipedia, Italiensk-sproget artikel

http://en.wikipedia.org/wiki/Dario_Fo: Wikipedia, Engelsk-sproget artikel

Litteratur:

»Melampe, en tragikomedie, gendigtet og kommenteret af Bent Holm«, Drama 2005, se: <http://www.dramashop.dk/product.asp?product=2563&sub=150>

»Den gendigtede tekst til »Melampe« er blevet skrevet til Aarhus Teater til sæson 2005/2006, med premiere 3.2.2006, i instruktion af Asger Bonfils og scenografi af Anette Hansen. Den er dermed nummer seks i rækken af denne gruppes samarbejder om Holberg-opsætninger, indledt 1993 med Jeppe på Bjerget og fortsat med Den politiske kandestøber 1997, Ulysses von Ithacia 1999, Henrik og Pernille 2000 og Don Ranudo 2003. Dette projekt har hele tiden gået ud på at skære ind til benet, tage ordet på ordet, rense al den gammeldags hyggefernis af og se på, hvad forfatteren egentlig tumler med af komplicerede problemstillinger bag den komiske facade. Det har i høj grad handlet om at gå til andre dele af forfatterskabet, f.eks. de mere filosofiske, for at få indtryk af de grundlæggende temaer; og om at researche i datiden for at få etableret et forståelsesmæssigt landskab, som rummer anvisninger på andre læsninger end de konventionelle. Alt sammen for at oparbejde et materiale og etablere et udgangspunkt for en forskydning til en moderne sammenhæng.« (Fra forordet til »Melampe«, Drama 2005)

Bent Holm: »Tyrken og tæven. Holbergs Melampe 1724/2006« i »Kritik« nr. 179, Gyldendal, København, 2006, s. 26 ff.

»Henrik og Pernille, nyskrevet og kommenteret af Bent Holm«, Drama 2006, se: <http://www.dramashop.dk/product.asp?product=2566&sub=150>

»Don Ranudo, gendigtet og kommenteret af Bent Holm«, Drama 2006, se: <http://www.dramashop.dk/product.asp?product=2586&sub=0&page=5>

»Ulysses von Ithacia, nyskrevet og kommenteret af Bent Holm«, Drama 2006, se: <http://www.dramashop.dk/product.asp?product=2730&sub=0&page=13>

Alle ovenstående er forsynet med udførlig indføring i de dramaturgiske processer.

Bent Holm: »Skal dette være Troja? Om Holberg i virkeligheden«. Forlaget Multivers 2004. Forlaget skriver: »Skal dette være Troja? går bag om det traditionelle og harmløse billede af Holberg i et ønske om at læse hans værk i perspektiv af datidens kulturelle, religiøse og politiske brydninger, for at få et indtryk af projektets faktiske radikalitet og kompleksitet. Det sker ud fra en tankegang om, at kun når teksten læses ind i sådanne sammenhænge, foldes dens betydningspotentiale ud. Først da etableres et gedigent grundlag for den kunstneriske transformation i moderne sammenhæng. Illusion er et gennemgående tema. Illusion på scenen og illusion i virkeligheden. CHILIAN: "... her ligger Troja, hvor jeg peeger med min Finger. (Tar et Lys og gaaer derhen) Her staar jo skrevet med Fractur-Bogstaver: Dette skal være Troja." (Ulysses von Ithacia, II,1)«

Maskerne

Hans Jørgen Guglielmetti. Foto: Bjørn Andersen

Under Træf'et var der udstillet en række af Holberg-Teatret's masker, som er skabt af Mona og Niels Damkjær.

Maskerne og dukkerne præciserer og fastholder et udtryk ... ét af flere udtryk ... eller dét eneste udtryk dén karakter har. Med flere masker kan spilleren lynhurtigt skifte udtryk eller karakter. Med én maske i den ene hånd, én i den modsatte kan der gestaltes dialog og konflikt.

Maskerne og dukkerne bli'r trædesten i det sceniske rum ... og gør det muligt bagefter at diskutere det hele med tilskuerne, børnene, de unge, de gamle. Pensionisterne kan få udtrykket i hånden. Børnene kan få karakteren i hånden - og evt. tage den på. *Uaaaaah*.

Spilleren kan træde til side, »blive sig selv« og indgå i en helt ny dialog, der ikke er forud-programmeret.

Uddrag af oplæg til »*Jeppe på toppen*«. Februar 2007

Opsummering. Afslutningsdebat

Gruppe. Foto: Bjørn Andersen

Anne Middelboe Christensen, teateranmelder på »*Information*« og »*Børneteateravisen*«, talte om Holbergs folkelige appel. Hun fortalte om de kulturinitiativer, der i årenes løb var taget i byer som Herning, Holstebro og Horsens. Måske kunne man nå langt ved at satse bredt, men eksemplerne viste, at man gjorde klogt i at have en klar profil. Disse byer var kommet på landkortet, og det havde fået en positiv effekt for deres omdømme, identitet og selvbevidsthed. »*Det kan være vi ikke altid forstår det, men det er spændende*«, var der nogle der havde sagt med et smil på læben. Dét med manglende forståelse ville næppe blive tilfældet med Holberg. »*Vær modige og sats noget*«, sagde hun.

Bjørn Andersen fra HolbergTeatret fremlagde sine overvejelser om Jeppe-figuren. Hvad ville Holberg? Hvordan skulle man spille ham i dag? - Kunne man spørge ham selv, ville han uden tvivl være stolt over at blive spillet 300 år efter, men han ville undre sig, hvis man prøvede at spille ham som i 1722. Holberg gjorde sig stor umage for at følge med; det samme burde vi gøre, både når vi spillede Jeppe - og når vi tog fat i andre stykker. Vi skulle have traditionen i ryggen og være fremadrettede; begge dele på én gang.

Niels Damkjær fra HolbergTeatret og lektor **Bent Holm** fra Københavns Universitet viste på hver deres måde, at Jeppe-figuren havde rødder langt tilbage. Holberg havde gjort noget unikt, da han lod sig inspirere af det folkelige teater i Paris' og Roms gader. Den tradition er i høj grad i live hos Dario Fo. Da han engang var i Danmark, sagde han: »*Jeg ved ikke hvordan, men der har været én før på disse kanter; jeg kan mærke det på danskerne*«, og så fik han historien om Holberg, som han aldrig havde hørt om. »*Dér kan I se*«, sagde han. »*Han må have haft stor betydning!*«

Jens Jørgensen fortalte om Holbergs liv, hans store udsyn, og hans tanker der stadig var særdeles aktuelle. Man skulle sætte sig ordentligt ind i tingene, mente Holberg, og gjorde man dét, ville man have lettere ved at forstå og respektere andre mennesker. Her var noget at lære, sagde Jens Jørgensen. Han var glad for de faglige indlæg og begejstret over, at netop Slagelse havde fået tilbuddet om at blive vært for et Holberg-egnsteater. Der var ikke andet at gøre end at tage imod tilbuddet. Det ville være som at få en langtidsholdbar appelsin i sin turban.

Da formanden for HolbergTeatrets Venner - **Hans Jørgen Guglielmetti** – iførte sig en maske for at give nogle seriøse praktiske oplysninger, udbrød der en mindre latterorkan. *Hvad masker ikke kan gøre?*

Kirsten Olesen og Svend Aage Christiansen. Foto: Bjørn Andersen

I den afsluttende diskussion kom der mange synspunkter frem. Langt de fleste så frem til, at der skete »noget«. **Svend Aage Christiansen** slog koldt vand i blodet og mindede om, at pengene ikke voksede på træerne, og at en kommune altid måtte prioritere. Men på den anden side havde han dog altid ment, at tilværelsen ikke kun drejede sig om at få brød på bordet: *»Der er andre behov at tage vare på end de rent materielle«*.

Da han talte om, at indbyggerne i Slagelse var lige så påholdende som vestjyder og skotter, var det som at høre Holberg selv. Han var jo ikke kendt for at klatte med pengene.

Niels Vandrefalk Andersen. Foto: Bjørn Andersen

Teaterleder **Niels Andersen** sagde som afslutning, at meningen med HolbergTeatret ikke kun var at spille *Holberg*. Holberg og hans komedier var et godt udgangspunkt for et teater, men det var nok så meget hans jordbundne og robuste livssyn og hans ordentlige tænkning, der var inspirationen. På repertoiret er også helt andre ting, Blicher og H.C. Andersen for at tage et par eksempler – eller hvad med »*Jonathan Havmåge*«? Og nogle af disse ting havde han spillet i Slagelse-området i de sidste måneder plus – naturligvis - »*Niels Klim*«.

HolbergTeatret ville vældig gerne blive en solid og synlig del af Slagelse. Vi vil spille midt i byen, sagde han – men også i alle hjørner

af kommunen. Vi vil spille for gamle, for voksne – hvor travle de end måtte være - , for unge og for børn. Ikke kun i et teater, men også hvor publikum er.

Én af de ting, vi vil lægge meget stor vægt på, er at opbygge en moderne skoletjeneste. Én af mulighederne kunne være at spille teater sammen med børn i 3-4-5 klasse. En anden mulighed kunne være at invitere de større elever indenfor, at spille for dem og diskutere med dem. En tredje mulighed kunne være at lave et »*masterclass*«-forløb for talenter, der vil afprøve og udvikle deres muligheder. Og endelig kunne vi holde åbent undervejs i et skrive- og prøveforløb: Hvordan griber man det an, når man arbejder professionelt? Her var masser af muligheder for, at elever kunne observere, tage interviews og prøve nogle af »tingene«; nogle kunne fx arbejde med masker eller rekvisitter. HolbergTeatret ser frem til et samarbejde med kommunens dansklærere, formningslærere og dramalærere, både i folkeskolerne, på de gymnasiale uddannelser og på aftenskolerne.

HolbergTeatret har spillet flere gange med én mand på scenen. Men etablerer vi et egnstater, er mulighederne større. Der kan ansættes flere spillere og andre medarbejdere, nogle for kortere, nogle for længere tid. Nogle med stor erfaring, nogle med mindre. Nogle udefra, nogle herfra. Derved kunne teatret udvikle sig både ved at få og ved at give inspiration og ved at vokse sig mere og mere ind i lokalsamfundet.

For at komme ind under egnsteaterordningen, skal man være et professionelt teater, hvilket indebærer at teaterleder og ensemble skal have en relevant faglig baggrund, og at bestyrelsen skal løfte ansvaret for at drive et sådant teater [se noten nedenfor]. Man skal bevise sin faglige duelighed fra dag 1. For at styrke fagligheden vil vi arrangere flere seminarer som i dag, vi vil lave workshops - og vi vil hele tiden lægge ting på nettet til glæde og gavn for os selv og for andre – ikke mindst for de store elever på ungdomsuddannelserne og for de voksne.

Fra tid til anden vil vi arrangere regelret udviklingsarbejde. Det er ikke universitetsforskning, vi tænker på, men professionel praksisorienteret udviklingsarbejde med fokus på, at de gode idéer skal stå deres prøve *i virkeligheden*. Jens Jørgensen mindede os tidligere i dag om, at projektmagere skal måles på deres handlinger og deres resultater - og ikke på deres løfter. Det er en dejlig snusfornuftig og meget jordbunden tanke, sagde han – og Niels Andersen var ganske enig.

Niels Andersen var glad for at se, at der også var teaterfolk tilstede fra andre nærliggende byer. Han håbede, at der kunne opbygges et samarbejde - *til fælles fordel* - med teaterengagerede i Slagelse og andre steder i Vestsjælland.

HolbergTeatret har ingen intentioner om at gå andre i bedene, endsige at genere dem. Han havde stor respekt for solidt amatørteater og så sådan på det, at jo mere amatørteatret og teaterkredsen blomstrede, desto bedre var det – det var nemlig også gavnligt for et professionelt teater. Men forhåbentlig gjaldt det omvendte også, således at de to teaterformer og de andre teaterinteresserede kunne støtte hinanden på forskellig vis.

Var der interesse for det, kunne HolbergTeatret stille ekspertise til rådighed. Det er almindeligt, at egnsteatre arbejder med dramapædagogik og egnsspil, og at de samarbejder med amatører; dét er slet ikke noget problem, tværtimod, så længe hovedaktiviteten består i at drive professionelt teater.

Hvor skal HolbergTeatret ligge? Dér hvor det passer bedst. Man kan sagtens starte et midlertidigt sted, indtil man finder noget blivende.

Bjørn Andersen, 5.3.2007

Note om egnsteaterordningen

Hvem kan godkendes? Professionelle teatre: Teatercentret [i Kunststyrelsen; ændret til: Scenekunstcentret] godkender kun aftaler med teatre, der er professionelle. Det er almindeligt, at egnsteatre også arbejder med f.eks. dramapædagogik, egnsspil og samarbejder med amatører. Dette er ikke noget problem, så længe egnsteatrets hovedaktivitet er professionelt teater. Hvis der opstår tvivl, er det Teaterudvalget [under Kunstrådet; ændret til: Scenekunstudvalget] der vurderer, om et teater er professionelt, og om teatrets hovedaktivitet er professionelt teater.

Tilskudsyder [Slagelse Kommune]: Det er tilskudsyderen, der godkender egnsteatrets vedtægter, men Teatercentret [dvs. Scenekunstcentret] skal have dem til gennemsyn. Hvis der er flere tilskudsydere, kan det være mest praktisk, at lade én af dem stå for godkendelsen af vedtægter

Bestyrelse? Tilskudsyder: Det er tilskudsyderen, der godkender bestyrelsen, og det er almindeligt, at tilskudsyderen udpeger en eller flere repræsentanter til egnsteatrets bestyrelse.

Regnskaber? Tilskudsyder: Det er tilskudsyderen, der godkender regnskaber og budgetter. Men Teatercentret [dvs. Scenekunstcentret] skal have dem til orientering [...].

Leder? Tilskudsyder: Det er tilskudsyderen, der skal godkende ansættelsen af egnsteatrets leder.

»Skal Slagelse Kommune have egnsteater?«

AF KIRSTEN KIRKVÅG, Oehlenschlägersgade 14, Slagelse

»sjællandske« 28.03.2007

ONSDAG 28. MARTS | 2007

Skal Slagelse Kommune have egnsteater?

AF KIRSTEN KIRKVÅG
Oehlenschlägersgade 14
Slagelse

SPRINKEN Lørdag den 3. marts 2007 blev der afholdt en meget spændende konference i Det Lille Teater i Slagelse. Tanken med konferencen var at arbejde hen i mod en oprettelse af et egnsteater i Slagelse. Konferencen var meget spændende og inspirerende med små smagsprøver på bl.a. Holbergs Niels Klim opført af Niels Andersen, der er teaterleder på Holberg Teateret. Der var ca. 40 deltagere, og fra Slagelse deltog bl.a. Svend Åge Christensen og Jens Jørgensen. Der blev diskuteret og debatteret, og med stor interesse for at oprette et egnsteater med adresse i Slagelse, f.eks. i Det Lille Teater, under ledelse af skuespiller Niels Vandrefalk Andersen, Holberg Teateret. Holberg Teateret har søgt Slagelses Kulturudvalg om at støtte oprettelsen af et egnsteater i Slagelse.

teater af teateret og egnsteaterloven, som binder en krone i håret på over kommunal lovgivning i Slagelse, end at det skal være et professionelt teater på et særligt acceptabelt økonomisk niveau. Som ikke kommer er det meget svært at forstå, at man ikke mødte sig herfor og oprettede et egnsteater, der bliver tilsluttet som et etableret projekt, som Holberg Teateret er med en budget, og et teater, der er tæt på et teater på alle forretnings- og økonomiske aspekter. Endvidere stiller alle relevante beslutningsinstanser af Holberg Teateret deres maksimale til rådighed, så beretningens økonomiske støtte kan afvikles. Skuespilleren ved Det Lille Teater, Teater Hoved Købsted og Kirsten Olsen også stiller sig til rådighed. Men, men, et ideelt det teater i Slagelse Kommune besluttede på dets møde den 7. marts 2007 at gøre afslag på ansøgningen. Man fortrak i denne sag og koncentrerer sig om lokale teateret, bestående af Teaterforening, Kulturcenter og Vindrosens Kulturcenter. Siger dog tilfældigt, at for at oprette et egnsteater med kapacitet, skal det bestå af professionelle skuespillerne og det gør Teateret og Vindrosens ikke selv, de opfører gode og gode skuespil. Slagelse har ikke tætte på teateret, så det skal være et teater, der har været fra starten. Tænk på Hovedet, som har været på teateret, og ikke Hovedet, som kulturbestyrelsen har Slagelse 1000 2007

SYNSPUNKT: Lørdag den 3. marts 2007 blev der afholdt en meget spændende konference i Det Lille Teater i Slagelse, Tanken med konferencen var at arbejde hen imod en oprettelse af et egnsteater i Slagelse.

Konferencen var meget spændende og inspirerende, med små smagsprøver på bl.a. Holbergs Niels Klim opført af Niels Andersen, der er teaterleder på Holberg Teateret. Der var ca. 40 deltagere, og fra Slagelse deltog bl.a. Svend Åge Christensen og Jens Jørgensen. Der blev diskuteret og debatteret, og med stor interesse for at oprette et egnsteater med adresse i Slagelse, f.eks. i Det Lille Teater, under ledelse af skuespiller Niels Vandrefalk Andersen, Holberg Teateret.

Holberg Teateret har ansøgt Slagelses Kulturudvalg om at støtte til oprettelse af teateret, og egnsteaterloven, som binder en krone i

halen på hver kommunal krone - uden anden betingelse, end at det skal være et professionelt teater på et rimeligt acceptabelt økonomisk niveau.

Som lokal borger er det meget svært at forstå, at man ikke modtager tilbudet om at oprette et egnsteater, der bliver tilbudt som et færdigt projekt som Holberg teateret er, med en bestyrelse, og et teater, der er parat med et repertoire på seks forestillinger Se www.holbergteatret.dk og www.holberg.nu.

Endvidere stiller alle nuværende bestyrelsesmedlemmer af Holberg Teatret deres mandater til rådighed, så bestyrelsens sammensætning kan afspejle tilhørsforholdet til Slagelse.

Skuespillere ved Det kongelige Teater Henrik Koefoed og Kirsten Olesen stiller sig også til rådighed.

Men, men, »Udvalget for kultur« i Slagelse Kommune besluttede på deres møde den 7. marts 2007 at give afslag på ansøgningen. Man foretrak i denne omgang at koncentrere sig om lokale interesser, bestående af Teaterkredsen, Krabasken og Vindebroen. Kulturstøtteloven siger dog udtrykkeligt at for at oprette et egnsteater med kulturstøtte, skal det bestå af professionelle skuespillere og det gør Krabasken og Vindebroen ikke, selvom de opfører gode og flotte forestillinger.

Slagelse tør ikke satse på kulturen, sådan har det altid været - lige bortset fra sporten.

Tænk på Horsens, som har satset på kulturen, og blev landskendt som kulturby. Hvorfor tør Slagelse ikke det?

»Ja til egnsteater«

AF LENE H. AUGUSTSEN, Nørre Voldgade 16, Slagelse På vegne af Krabaskens bestyrelse

»*sjællandske*« 04.04.2007

DEBAT: Som kommentar til synspunkt i Sjællandske onsdag den 28. marts, vil vi fra Krabaskens side, gerne knytte et par kommentarer.

Vi har i mange år fungeret som et af Slagelses amatørteatre, og vi har bestemt ingen intentioner om at ændre vores status fra forening til egnsteater.

Krabaskens holdning til egnsteater i Slagelse Kommune er udpræget positiv, da vi mener, at et egnsteater vil styrke kulturen i den nye storkommune, samt på sigt øge interessen for teater generelt.

Når det er sagt, så er vi glade for, med stor respekt for Niels Vandrefalk Andersens arbejde, at man fra kommunens side overvejer at etablere et egnsteater, hvor man starter fra bunden. På denne måde mener vi, at man kan få et egnsteater, der er solidt forankret i lokalområdet, og med lige præcis det kunstneriske udtryk, man ønsker i Slagelse Kommune.

Vi har som forening i mange år haft et godt og konstruktivt samarbejde med kulturudvalget, og vi er glade for, at det forsat kan lade gøre med den nye kommunestruktur. Derfor er det utroligt positivt, at Krabasken i fællesskab med Vindebroen, Teaterkredsen og kulturrådet, får muligheden for at blive hørt og komme med input i forbindelse med en eventuel etablering af et egnsteater.

Udgave i PDF

